

Kontorrekvisita

Risikovurdering for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i
produksjon av kontorrekvisita

Innhold

Oppsummering	2
Sektor- og bransjeinitiativ	4
Batterier	6
Whiteboardtavler.....	9
Kulepenner, tusjpenner og fargestifter	12
Stiftemaskiner og binders.....	15
Tonerkassetter.....	18
Papirprodukter	21
Kilder	24

Innledning

DFØs Høyrisikoliste har som formål å gi informasjon om produktkategorier med høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden. Rapportene utgjør grunnlaget høyrisikolisten og gir dybdeinformasjon om risiko og leverandørkjede om hver produktkategori. Rapportene blir kontinuerlig oppdaterte.

Alle rapporter inneholder en oppsummert vurdering av risiko for produktkategorien, samt delkapitler for hvert produkt i kategorien. Alle produktene har en risikomatrix som sier noe om grad av risiko for de ulike nivåene av leverandørkjeden: Lav – Middels – Høy – Svært høy. Graderingen av risiko er basert på en vurdering av alvorlighetsgrad og sannsynlighet for at risikoen inntreffer, og har som mål å gi veiledning om hvor den største risikoen befinner seg i leverandørkjeden.

Se [Høyrisikolisten | Anskaffelser.no](#) for mer informasjon rapportene, inkludert avgrensninger, metode for risikovurderinger og kildebruk.

Oppsummering

Kontorrekvisita inkluderer et bredt spekter av produkter som ulike typer penner og tusjer, metallartikler som stiftemaskiner og hullmaskiner, papirprodukter og andre engangsobjekter. Noen av de større produksjonslandene ligger i Asia, og omfatter Kina, India og Indonesia. Mange artikler blir også produsert og montert i Europa og USA.¹

Følgende produkter har blitt vurdert i denne kategorien:

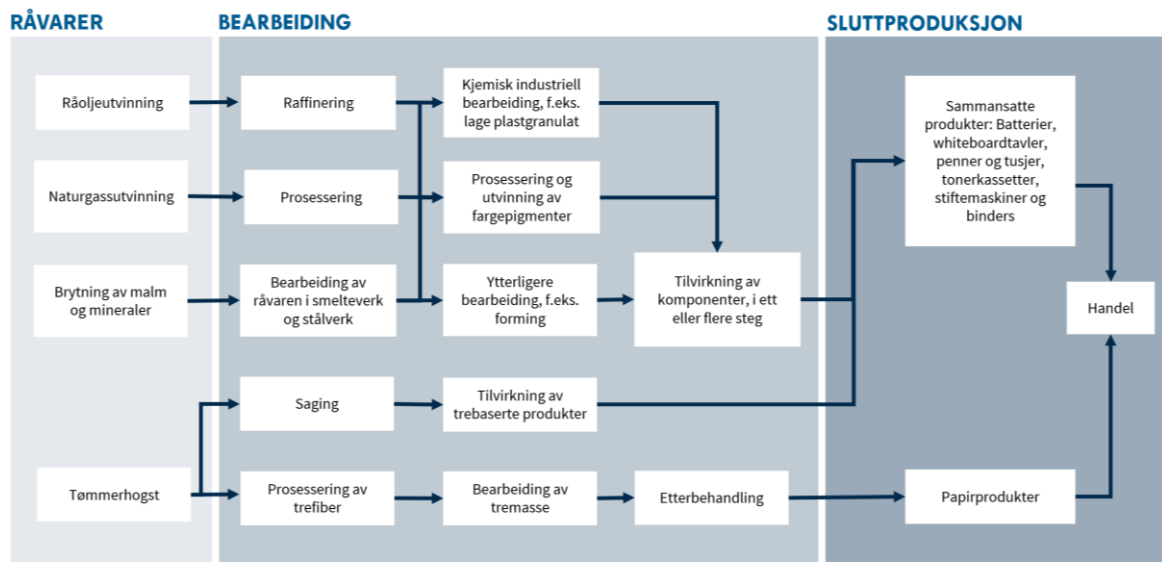
Produkt	Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Batterier	Høy	Høy	Høy	Svært høy
Whiteboardtavler	Middels	Middels	Middels	Høy
Penner og tusjer	Høy	Høy	Høy	Svært høy
Stifter og binders	Høy	Høy	Høy	Høy
Tonerkassetter	Høy	Høy	Høy	Høy
Papirprodukter	Høy	Middels	Høy	Høy
TOTAL	Høy	Middels	Høy	Høy

Total risiko for brudd på menneskerettigheter anses som høy for hele produktkategorien. Den største risikoen er knyttet til råvareutvinning og produksjon av komponenter, mens risikoen er middels ved sluttmontering av produkter. Ettersom ferdigstilling av produkter også finner sted i Europa og USA, bidrar dette til å redusere risikoen noe. Når man prioriterer risiko, bør fokuset derfor være på råvareutvinning og komponenter, og i tilfeller der produksjonen foregår i høyrisikoland, også i produksjonsfasen. Blant store leverandører av kontorrekvisita har flere uttalt at produksjonen av merkevareprodukter foregår i høyrisikoområder som Kina og andre asiatiske land, men også Egypt, Brasil, Russland og Tyrkia.²

Mye av produksjonen er arbeidsintensiv og tungt plassert høyrisikoland der lav lønn, urimelig overtid, problemer rundt helse og sikkerhet samt utnyttning av fremmedarbeidere er vanlig. Det finnes rapporter om kontorrekvisita-industrien i Kina som bekrefter disse generelle risikoene, og det er til og med eksempler på barnearbeid.³ Produksjonen i Asia skjer hovedsakelig i større fabrikker, men det er mulig at det benyttes mindre verksteder lenger ned i leverandørkjeden.⁴ På råvarenivå er det en rekke risiko knyttet til utvinning av metall, olje og tømmer, inkludert brudd på menneskerettigheter, farlige arbeidsforhold, samt miljømessige og sosiale risikoer som påvirker lokalsamfunn knyttet til gruvedrift og utvinning og foredling av olje.

Leverandørkjedene for kontorrekvisita er komplekse og fragmenterte over hele verden, med begrenset sporbarhet. Lengden og kompleksiteten til leverandørkjeden i bransjen avhenger av en rekke faktorer og vil variere fra produkt til produkt. Det er dermed vanskelig å tegne et eksakt bilde av leverandørkjeden. Følgende illustrasjon bør derfor sees på som et generell oversikt over stegene i produksjonen, som vanligvis kan komme opp i fem nivåer.

Kontorrekvisita

Metall, plast og tømmer utgjør en stor del av råvarene som brukes i kontorrekvisita. Det kreves omfattende utvinning og bearbeiding av råvarene for å lage komponenter som brukes i sluttproduksjonen av kontorrekvisita, som begrenser sporbarheten. Det er sannsynlig at metall som brukes i kontorrekvisita kommer fra høyrisikoland, selv om jernmalm også utvinnes i Europa eller at produktene kommer fra resirkulerte materialer⁵. Selv om over 70% av papiret i Europa er kommer fra resirkulerte materialer⁶, kan tømmeret brukt i papirprodukter og annen trebasert kontorrekvisita stamme fra høyrisikoområder som Russland, Kina og Baltikum, og kan ha blitt utvunnet gjennom ulovlig skogbruk. Når det gjelder plastprodukter, er Kina, Tyskland, USA og Italia store produsenter, hvorav Kina er den største.⁷

Mer informasjon om risiko knyttet til metall og tømmer finnes i rapporten for Bygg- og anleggsmaterialer.

Sektor- og bransjeinitiativ

Navn og beskrivelse	Tilbyr
amfori BSCI og BEPI er to samarbeidsinitiativ drevet av Amfori. BSCI (Business Social Compliance Initiative) omfatter arbeidsforhold i globale leverandørkjeder og BEPI (Business Environmental Performance Initiative) dekker miljø blant produsenter og bønder. Amfori er en medlemsorganisasjon som tilbyr diverse verktøy, sosiale revisjoner, støtte og opplæring til medlemmer. ⁸	BSCI sosiale revisjoner av leverandører, online plattform for oppfølging av leverandører og bærekraftsarbeid, støtte og opplæring for medlemmer.
Sedex er en medlemsorganisasjon som jobber med arbeidsforhold i globale leverandørkjeder. Organisasjonen tilbyr støtte og en online plattform der medlemmer bla. kan se og dele resultater på sosiale revisjoner. SMETA (Sedex Members Ethical Trade Audit) er Sedex sin metode for sosiale revisjoner. ⁹	SMETA sosiale revisjoner, online plattform for oppfølging av leverandører, støtte og opplæring for medlemmer.
SA8000 Standard er et sosialt sertifiseringssystem ledet av Social Accountability International. Den kan brukes i alle industrier og baserer seg på FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter, ILO konvensjoner og nasjonal lovgivning. Sertifiseringen fokuserer på styringssystemer og kontinuerlig forbedringsarbeid i virksomheter. ¹⁰	SA8000 sosial sertifisering, opplæring, program og partnerskap innen flere risikotema.
Ethical Trade Initiative (ETI) er en allianse av bedrifter, fagforeninger og ikke-statlige organisasjoner som jobber med å fremme respekt for arbeidstakernes rettigheter i verden. ETI Base Code, basert på ILOs kjernekonvensjoner, anses som en global referansestandard og er ofte brukt i sosiale revisjoner. ¹¹	ETI Base Code, ressurser, opplæringsmoduler.
FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade) er EUs handlingsplan for å redusere illegal tømmerhogst. EUTR, EUs Tømmerforordning, krever at alle som plasserer tre på det europeiske markedet sikrer at det er lovlig høstet. ¹²	Lov/regulering
Forest Stewardship Council (FSC) er en internasjonal medlemsorganisasjon som arbeider for bærekraftig skogbruk og som sertifiserer tømmer, papir, tre- og papirprodukter i en rekke industrier. FSC setter standarder for sertifisering som gjennomføres av godkjente tredjeparts sertifiseringsorganer. ¹³	Sertifisering og medlemsorganisasjon.
The Pulp and Paper Safety Association (PPSA) er en uavhengig, internasjonal organisasjon som fokuserer på å trygge sikkerheten i hele bransjen. PPSA tilbyr informasjon og opplæring til medlemmene, og fungerer også som en diskusjonsplattform. ¹⁴	Opplæring, diskusjonsplattform.

CEPI (Confederation of European Paper Industries)

representerer papirindustrien i Europa og gir oversikt over bærekraftsinitiativ i bransjer, innspill på reguleringer og lovforslag og driver komiteer på bla. miljø, klima og resirkulering.¹⁵

Bransjeforening for papir.

PEFC (Program for the Endorsement of Forest

Certification) er en global allianse for bærekraftig skogbruk.

PEFC består av sertifiseringsstandard og sporing av tre fra bærekraftig skogbruk gjennom alle ledd i verdikjeden.¹⁶

Sertifisering utføres av uavhengige tredjepart sertifiseringsorganer.

Sertifisering og sporing av tre.

Nordic Ecolabeling – Svanemerket er det offisielle nordiske miljømerke som jobber med å redusere miljøpåvirkningen til produkter og tjenester gjennom hele livssyklusen.

Virksomheter kan sertifiser sine varer med svanemerket ved å oppfylle produktspesifikke miljøkrav. EU Ecolabel er tilsvarende merkeordning i EU.¹⁷

Miljøsertifisering av varer og tjenester, tilbyr et nettverk for miljømerket innkjøp

Batterier

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Høy	Høy	Høy	Svært høy

Montering	Kina, Sør-Korea, Japan, USA, Tyskland ¹⁸
Komponent¹⁷	Katodeprodusent: Kina, SørKorea, Japan Anodeprodusent: Kina, Japan ¹⁹ , Sør-Korea Elektrolyttløsning: Kina, Japan, Sør-Korea ²⁰ Stålbeholder: Vanligvis produsert samme sted som monteringen ²¹
Råvare	Nikkel: Viktigste produsentland er Australia, Canada, Indonesia, Russland, Filippinene, Zimbabwe ²² Litium: De viktigste produsentlandene er Chile, Argentina, Australia, Kina ²³ Kobolt: De viktigste produsentlandene er Kongo, Kina, Canada, Russland, Australia, Zambia ²⁴ Kalium (pottaske): De viktigste produsentlandene er Canada, Hviterussland, Kina, Russland ²⁵ Grafit: De viktigste produsentlandene er Kina, India ²⁶ Sink: De viktigste produsentlandene er Kina, Peru, USA, Australia ²⁷ Elektrolytt: De viktigste produsentlandene for den kjemiske sammensetningen varierer avhengig av batteritypen. Li-ion-batterier kan i seg selv ha 4 000 forskjellige typer tilsetningsstoffer. Jernmalm: De viktigste produsentlandene er Brasil, Kina, Australia. ¹⁸ Kobber: De viktigste produsentlandene er Chile, Peru, Kina, USA, Australia, Kongo. ¹⁹

Produktet

Batterier lages av forskjellige metaller, mineraler og en rekke kjemiske sammensetninger.²⁰ Komponentene blir forseglet og lagret i en stålbeholder. Noen av de vanligste typene av ikke-oppladbare husholdningsbatterier er alkaliske batterier som kan lages av kjemiske sammensetninger, inkludert sink, litium, mangan og kalium.²¹ Oppladbare husholdningsbatterier domineres vanligvis av nikkel metallhydrid-batterier (NiMH). Litium-ion-batterier blir stadig mer populære. Det finnes imidlertid ennå ikke tilgjengelig som AA, AAA eller 9V.²²

Leverandørkjeden

Batterier og batterikomponenter blir i stor grad montert og produsert i Kina og asiatiske land, og det finnes risikoer på produksjonsnivå. Råvarer som brukes i batterier utvinnes i områder og land med høy risiko. Leverandørkjeden kompleks og det er en iboende mangel på åpenhet i bransjen.¹⁵ Det er derimot sannsynlig at batterier og komponenter som blir produsert eksempelvis i Kina, inneholder råvarer som også kommer fra nærliggende områder. Flertallet av batteriene som importeres til Norge er fra Kina, Sør-Korea, USA, Sverige og Tyskland.¹⁶

Risiko

Menneskerettigheter og arbeidsforhold

En rapport fra SOMO Institute, som dekker batteri-industrien i Kina, forteller en historie om urimelig og pålagt overtid, ingen arbeidstakerrepresentasjon, diskriminering og mangel på helse- og sikkerhetstiltak.²³ Gruveindustrien i Kina er også forbundet med dårlige arbeidsforhold, samt begrensede arbeidstakerrettigheter for arbeidstakerne.²⁴

I elektronikkindustrien i Kina generelt rapporteres det om tvangsarbeid og barnarbeid.²⁵ Fremmedarbeidere utgjør også en stor del av arbeidsstyrken i industrisektoren både i Kina og Sør-Korea, og er generelt mer utsatt for å bli utnyttet og diskriminert. I Kina mangler fremmedarbeidere fra landdistriktene ofte kontrakter og tilgang til trygdeordninger, og tvinges til å la barna sine være igjen hos familien ettersom de ofte ikke har midler til å forsørge dem.²⁶

Det er mye fremtreende risiko i gruveindustrien. I koboltgruver i den demokratiske republikken Kongo, som er verdens største leverandør av kobolt, rapporteres om barnarbeid, tvungen flytting av lokalsamfunn²⁷ og elendige arbeidsforhold for gruvearbeidere i koboltgruvene.²⁸ Gruvedrift etter nikkell i mange land, for eksempel Filippinene og Russland, er også knyttet til påvirkning på menneskerettigheter. Filippinene er et av de farligste landene for aktivister som kjemper mot gruve drift, særlig urfolksaktivister, og gruve drift har forårsaket konflikt rundt land. Gruveutvinning i høyrisikomiljøer har også vært knyttet til seksuell utnyttning og misbruk av kvinner i omkringliggende områder.²⁹

Helse og sikkerhet

Helse og sikkerhet er et problem når det gjelder produksjon av batterier, batterikomponenter og stålbeholdere, ettersom det krever håndtering av et stort antall forskjellige kjemikalier. Mangel på personlig verneutstyr og andre sikkerhetstiltak kan føre til at arbeidstakerne bli utsatt for farlige røykgasser og giftige metaller som kan forårsake kreft, brannsårl på huden og øyeskade, i tillegg til andre reaksjoner og sykdommer.³⁰ Mangelen på sikkerhet har også resultert i mange dødsfall for eksempel i den kinesiske gruveindustrien.³¹

Påvirkning på miljø

Forurenset avløpsvann og fast avfall fra stålproduksjonen kan føre til miljøpåvirkninger i nærområdet, dersom det ikke håndteres på riktig måte.³² I tillegg finnes det ulovlige anlegg for stål i Kina, og disse utgjør en annen risiko ettersom de ofte er uregulert på grunn av korrupsjon, med farlige arbeidsforhold og miljøpåvirkninger som konsekvens.³³

Gruveindustrien har et høyt vannforbruk, og i land som Kina finnes det områder hvor det er fare for vannmangel.³⁴ Greenpeace har rapportert om forurensning av vann og land rundt Asias største sink- og blygruve og smelteverk i Kina. Utslippene har påvirket helsen i lokalsamfunnene. En undersøkelse utført av Greenpeace viser at en tredel av all blyforgiftning i Kina skyldes smelting av bly og sink.^{35,36}

Grafitutvinning har vært knyttet til alvorlige miljødelegger. I Kina har lokale gruvarbeidere opptrådt truende mot medlemmer av lokalsamfunnet for å holde et lokk på forurensningen som har negative virkninger på lokalbefolkningen.³⁷ Kobberutvinning produserer store mengder avfall, som noen ganger er giftig, og som kan skade omkringliggende land, vann, dyr og planter.⁵⁰

Gruvedrift i Sør-Amerika, der jern og sink utvinnes, er knyttet til miljømessig risiko. I Peru, en av de største eksportørene av sink, blir det rapportert om vannforurensning og vannmangel, fagforeningsfiendtlige aktiviteter og landkonflikter som påvirker lokalsamfunnene.³⁸ I Bolivia har tidligere og nåværende sinkgruver ført til forurensning av luft, jord og vann, påvirket dyrelivet og utsatt lokalbefolkningen for helserisiko.³⁹

Påvirkning på lokalbefolkning

Det har vært rapporter om tvungen flytting av lokalsamfunn i forbindelse med gruvedrift i Kongo, Chile og Argentina. Det har vært rapporter om tvungen flytting og landrov med negative virkninger på lokalsamfunnene til urfolk i området.⁴⁰

Gruvedrift etter nikkell i mange land, for eksempel Filippinene og Russland, er også knyttet til påvirkning på menneskerettigheter og miljø. Filippinene er et av de farligste landene for aktivister som kjemper mot gruvedrift, særlig urfolksaktivister, og gruvedrift har forårsaket konflikt rundt land. Nikkelgruvedrift i Russland har forårsaket tung forurensning, inkludert kvikksølvforurensning i Arktis, samt helserisiko for allmennheten.⁴¹

I Brasil er jernutvinning knyttet til tvangsflytting av lokalsamfunn og dårlige resultater når det gjelder yrkesmessig helse og sikkerhet, spesielt i 2015 da en demning brast ved en søppelplass for gruveavfall som drepte 19 mennesker og ødela landsbyer.⁴²

Whiteboardtavler

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Middels	Middels	Middels	Høy

Montering	Kina, Sør-Korea, Japan, USA, Tyskland ¹⁸
Komponent	Glassemalje/malt stålplate: Belgia, Japan, USA, Kina⁶⁴ Aluminiumramme: Kina, Tyrkia, europeiske land⁶⁵ Sponplater, gipsplater: De største eksportørene i Europa er Tyskland, Romania, Frankrike, Spania, Nederland⁴³ Stål: De viktigste produsentlandene er Kina, India, Russland, Japan, Tyskland, USA, Tyrkia, Sør-Korea⁴⁴ Plast: De viktigste produsentlandene er Kina, Tyskland, Italia, USA, Japan.⁴⁵
Råvare	Bauksitt/aluminium: De viktigste produsentlandene er Australia, Brasil, Kina, Guinea, Jamaica, India⁶⁹, Malaysia⁷⁰ Jernmalm: De viktigste produsentlandene er Kina, Brasil, Australia, India, Russland.⁴⁶ Tre: De største produsentene til det europeiske markedet er Sverige, Polen, kan også komme fra Russland, Tyskland og Canada.⁴⁷ Soda, sand og kalkstein i glass: De største eksportørene er USA, Kina, Australia, Italia, Tyskland, Frankrike, Tyrkia, Belgia Olje: De viktigste produsentlandene er Saudi Arabia, Russland, De forente arabiske emirater, Canada, Nigeria, USA.⁴⁸

Produktet

Whiteboardtavler består av en plate med stålkjerne, ofte dekket i glassemalje med en ramme i aluminium eller furu.⁴⁹ Platen er limt på en sponplate, MDF-plate eller gipsplate. På baksiden er det en dampsperre i aluminiumsfolie.⁵⁰ Glassemalje er glasspulver som er smeltet oppå metallet. Glass blir laget av soda, kalkstein og sand.⁵¹ Stålkjernen kan stamme fra både resirkulert og nytt stål.⁵² På markedet finnes det også whiteboardtavler laget av plast (melamin), eller malte stålplater.

Leverandørkjeden

På grunn av høye transportkostnader blir store whiteboardtavler i glassemalje av høy kvalitet i hovedsak montert i Europa. Polyvision i Belgia dominerer det europeiske markedet for glassemaljerte plater som vanligvis brukes.⁵³ Imidlertid er gjennomsiktigheten i leverandørkjeden generelt lav, og dette er en risiko i seg selv. Det er mulighet for at whiteboardtavler med lav vekt av malt stål eller plast stammer fra Kina,⁵⁴ mens komponenter og råvarer kan være hentet fra hele verden.⁵⁵ Kalkstein hentes ofte nær markedet for å unngå høye transportkostnader.⁵⁶ Selv om det er stålproduksjon i Europa, importeres mer enn 90 prosent av jernmalmen fra land utenfor Europa.⁵⁷ Tre kan være hentet fra en rekke forskjellige land, men Russland er den største eksportøren til EU.^{58 59 60 61 62}

Risiko

Ettersom store whiteboardtavler med høy kvalitet i hovedsak produseres nær markedet, er den største risikoen knyttet til komponenter og råvarer i tavlene. Det er imidlertid viktig å merke seg at små og lette billige tavler også kan være importert fra Kina. Hvis det er tilfellet, er det liknende risiko som på komponentnivået nevnt nedenfor.

Menneskerettigheter og arbeidsforhold

På komponentnivå er aluminiumsrammer og stålplater forbundet med risiko. Stålproduksjon er i mange land nært knyttet til alvorlige helse- og sikkerhetsrisikoer for arbeidstakerne.⁶³ Kinas fabrikkindustri er generelt forbundet med lav lønn, urimelig overtid, restriksjoner som f.eks. begrenset tilgang til foreldrepermisjon, samt bekymringer rundt helse og sikkerhet, tvangsarbeid og til og med barnearbeid.⁶⁴ Fremmedarbeidere fra landdistriktene mangler ofte kontrakter og tilgang til trygdeordninger, og tvinges til å la barna sine være igjen hos familien ettersom de ofte ikke har midler til å forsørge dem.⁶⁵ Kina har bare ratifisert fire av åtte ILO-kjernekonvensjoner. Fagforeningsrettighetene er svært begrenset ettersom frie fagforeninger er forbudt.⁶⁶

Sponplater og gipsplater er trolig produsert i Europa. Det rapporteres om fagforeningsfiendtlige aktiviteter sammen med «gule fagforeninger»⁶⁷, lave lønninger, ubetalt overtid og usikker sysselsetting i østeuropeiske land som Romania.⁶⁹ Tyrkia er rangert som en av verste landene å arbeide i av International Trade Union Confederation. Tyrkiske arbeidstakere står overfor restriksjoner når det gjelder rettigheter til kollektive forhandlinger og streik, mens fagorganiserte arbeidstakere og ledere opplever trakassering, oppsigelse og arrestasjoner.⁶⁸

Ved utvinning av råvarer i land som Brasil, India, Malaysia, Guinea, Kina og Jamaica forekommer det en rekke sosiale risikoer. Det har blitt rapportert om mangel på fagforeningsrettigheter og trakassering av organiserte arbeidstakere, i noen tilfeller konflikter knyttet til lokalsamfunn og urfolks landrettigheter, lave lønninger, dårlige arbeidsforhold og noen ganger barnearbeid og tvangsarbeid.⁶⁹ I Guinea finnes det rapporter om at hæren har grepet inn og at folk har blitt drept når de har stilt spørsmål ved selskapets aktiviteter.⁷⁰

Det er også knyttet risiko til trerammer. Hvis det brukes tre fra Russland, er det fare for ulovlig hogst og dårlige arbeidsforhold.⁷¹ Skogsarbeid er kjent for å være et av de farligste yrkene i verden.⁷² Utnyttning av fremmedarbeidere fra de tidligere sovjetstatene er vanlig i Russland. Risikoene omfatter tvangsarbeid, smugling, konfiskerte pass og arbeid uten lønn, samt trusler og seksuelle overgrep. Fagforeningsfiendtlige aktiviteter er også vanlig.^{73,74} Det er også risiko for at hogsten krenker urfolks rettigheter.⁷⁵

Olje blir utvunnet en rekke steder med svært begrenset sporbarhet. Oljeutvinning er knyttet til sosial risiko i for eksempel Saudi-Arabia, Russland, De forente arabiske emirater og Nigeria, herunder mangel på fagforeningsrettigheter, dårlige arbeidsforhold og tvangsarbeid. Oljeutvinning, og gruvedrift, i høyrisikomiljøer har også vært knyttet til seksuell utnyttning og misbruk av kvinner i omkringliggende områder.⁷⁶

Påvirkning på miljø

Forurenset avløpsvann og fast avfall fra stålproduksjonen kan føre til miljøpåvirkninger i nærområdet, dersom det ikke håndteres på riktig måte.⁷⁷ I Kina forekommer det ulovlige stålanlegg med farlige arbeidsforhold og miljøpåvirkninger som konsekvens.⁷⁸ Innen plastproduksjonen i landet kan det lekke kjemikalier til omkringliggende vann, noe som kan gi negative virkninger på lokalsamfunnets tilgang til rent vann, samt gi helsekonsekvenser.⁷⁹

På råvarenivå er det knyttet miljøkonsekvenser til gruvedrift etter jern og bauksitt (for aluminium) i land som Brasil, India, Malaysia, Guinea, Kina og Jamaica. Bauksitt hentes fra dagbrudd, noe som kan føre til lekkasje av giftige stoffer, støv- og vannforurensning, jorderosjon, vannmangel og negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet.⁸⁰ På Jamaica antas bauksittutvinning å være den største enkeltårsaken til avskoging.⁸¹

Sandtak (til glass) kan føre til store miljøbelastninger for vann, jord, fugler, fisk og annet dyreliv. Rapporter fra hele verden viser tilfeller av jorderosjon og strender som forsvinner, vann som endrer kurs, kollaps av infrastruktur og forurensning. Som et resultat av dette, står lokalsamfunnene som omgir områdene med sandtak, i fare for å miste tilgangen til rent vann, jord og mat, med virkninger på retten de har til et levebrød.⁸²

Kulepenner, tusjpenner og fargestifter

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Høy	Høy	Høy	Svært høy
Montering ⁸³	Kina, Japan, Tyskland, Frankrike, Malaysia, Indonesia		
Komponent	Plast: De viktigste produsentene er Kina, Tyskland, Frankrike, Italia, USA, Japan.⁸⁴ Metall (stål, aluminium): Frankrike, Kina, Russland, Norge, De forente arabiske emirater, Canada, India, Japan, Tyskland, USA, Tyrkia, Sør-Korea⁸⁵ Blekk: Store selskaper finnes i Japan, Storbritannia, USA, Nederland, Tyskland, Kina.⁸⁶, Frankrike⁸⁷ Voks: Kina, Tyskland, India, Sør-Afrika, Nederland, Egypt⁸⁸		
Råvare	Olje: Saudi-Arabia, Russland, De forente arabiske emirater, Canada, Nigeria, USA.⁸⁹ Naturgass: Qatar, Norge, USA⁹⁰ Jernmalm: De viktigste produsentlandene er Kina, Brasil, Australia, India, Russland.⁹¹ Sink: De viktigste produsentlandene er Kina, Peru, USA, Australia.⁹² Pigment/fargestoff: Store produsenter er Kina, India, Tyskland, Spania¹¹⁸ Kobber: De viktigste produsentlandene er Chile, Peru, Kina, USA, Australia, Kongo (kan også resirkuleres).⁹³ Bauksitt/aluminium: De viktigste produsentlandene er Australia, Brasil, Guinea, Jamaica, India, Kina¹²⁰, Malaysia.⁹⁴ Mineraloksid: USA, Mexico, Kina, India, Europa.⁹⁵		

Produktet

Penner er nokså sammensatte produkter med en rekke råvarer og lages i en automatisert prosess.⁹⁶ Kulepenner inneholder vanligvis komponenter av oljebasert termoplast, stål, aluminium eller messing (kobber og sink), eller en kombinasjon.⁹⁷ Tusjpenner består for det meste av plast med en polyesterpatron til blekket, mens fargestifter er vanligvis laget av parafinvoks, fargepigmenter og tilsetningsstoffer. Parafin er basert på petroleum/olje, men det finnes også fargestifter laget av bivoks på markedet.⁹⁸

Blekket til penner lages stor sett av kjemisk produserte pigmenter eller fargestoffer.⁹⁹ Selve fargestoffene og pigmentene lages blant annet av karboner fra olje og kull, mineraler, eller lages syntetisk. Fargestoffer inneholder blant annet karboner fra olje og kull, samt metaller.¹⁰⁰ Pigmentene kan være organiske og uorganiske, utvunnet fra mineraler som jernoksid, eller fra olje eller naturgass, eller laget syntetisk fra skrapmetall eller salt.^{101,102}

Leverandørkjeden

Produksjonen av kulepennner, tusjpenner og fargestifter er spredt over hele verden, men Kina er det viktigste produsentlandet. Kina eksporterer 80 % av kulepennene i verden og er til en viss grad leverandør til lavprissegmentet for penner, mens Europa leverer til markedet for mer eksklusive penner.^{103_104_105} Norge importerer kulepennner i hovedsak fra Kina, Japan, Tyskland, Frankrike og Sveits.¹⁰⁶

Komponenter og råvarer kan være fra en rekke forskjellige land, trolig henter produsentene råvarer fra nærliggende land i f.eks. Asia eller Vest-Europa.¹⁰⁷ Siden Kina er den største penneprodusenten, er det sannsynlig at komponenter og råvarer også kommer fra Kina.¹⁰⁸ Fargestoff og pigment blir produsert over hele verden, men India og Kina er de største eksportørene.^{109_110} Mineraler som brukes til pigmenter, kan komme fra et stort antall land, for eksempel USA, Kina og Mexico.¹¹¹

Risiko

Menneskerettigheter og arbeidsforhold

Det er knyttet risiko for menneskerettighet og miljø både på produksjonsnivå og til utvinningen av råvarer. På produksjonsnivå av tusjpenner og fargestifter er Kina, Indonesia og Malaysia høyrisikoland, Kina er i tillegg en stor aktør for produksjon av kulepennner. Den kinesiske industrinæringen er generelt forbundet med lav lønn og urimelig overtid, samt bekymringer rundt helse og sikkerhet, tvangsarbeid og til og med barnarbeid.¹¹²

Det er vanlig med fremmedarbeidere i industrien i Kina, De forente arabiske emirater og Russland. De utgjør en sårbar gruppe i fare for å bli utnyttet under tøffe arbeidsforhold, mangel på fagforeningsrettigheter og eksponering for tvangsarbeid.¹¹³ I Malaysia utgjør fremmedarbeidere 15 prosent av arbeidsstyrken, og kommer fra fattige land som Myanmar, Bangladesh og Nepal.¹¹⁴ Disse fremmedarbeiderne blir eksponert for lav lønn, tvangsarbeid, konfiskerte pass, urimelige rekrutteringsavgifter og dårlige arbeidsforhold og levestandarder, med begrenset tilgang til å organisere seg fritt i en fagforening.

Det finnes sosial risiko knyttet til utvinning av jern, kobber, sink, olje og tungsten, og når det gjelder mineraler som brukes i pigmenter. I Kina er det for eksempel mangel på sikkerhet for gruvearbeiderne med derav følgende høy dødelighet, mangel på arbeidstakerrettigheter og flytting av mennesker.¹¹⁵ Tungsten er et konfliktmineral, og gruvedrift og handel av dette mineralet har bidratt til humanitære katastrofer og væpnede konflikter i Den demokratiske republikken Kongo og omkringliggende land.¹¹⁶ Sosiale påvirkninger i gruvedrift i Brasil, India, Chile, Zambia, Jamaica og Peru, inkluderer trakassering av fagorganiserte arbeidstakere, konflikter knyttet til lokalsamfunn og urfolks landrettigheter, lave lønninger, manglende fagforeningsrettigheter, dårlige arbeidsforhold og i noen tilfeller barnarbeid.¹³⁵

Fargepigmenter og glimmer er forbundet med risiko når de produseres og utvinnes i land som Mexico, Kina og India. Disse risikoene omfatter farlige arbeidsmiljøer, lave lønninger, barnarbeid,

tvangsarbeid og mangel på fagforeningsrettigheter. Glimmerutvinning i India er sterkt forbundet med barnarbeid i et farlig arbeidsmiljø.¹¹⁷

Helse og sikkerhet

Under produksjon av termoplastdeler brukes det tunge maskiner som øker risikoen i høyrisikoland for arbeidsrelaterte skader, ulykker og at arbeidstakerne blir eksponert for høy støy. Det brukes høye temperaturer i prosessen, og det er risiko for brannskader, eksplosjoner og brann.¹¹⁸ På råvarenivå er det høy risiko forbundet med gruveindustrien.

Kjemikalieproduksjon i høyrisikoland som Kina og India er generelt knyttet til farlige arbeidsforhold som følge av dårlig ledelse og mangel på verneutstyr, og eksponering for giftige og kreftfremkallende kjemikalier.¹¹⁹ Dette kan gi alvorlige helsekonsekvenser blant arbeidstakerne, samt brannulykker.¹²⁰ Når blekk bearbeides og blandes, finnes det sikkerhetsproblemer i forhold til brennbart støv som kan forårsake brann og eksplosjoner hvis det ikke håndteres riktig.¹²¹ Verdens helseorganisasjon (WHO) har rapportert at arbeidstakere som eksponeres for kreosot (brukes i svart pigment), har økt risiko for å utvikle leppe- og hudkreft, samt fotosensibilitet (hudens overfølsomhet for lys).¹²²

Påvirkning på miljø

Avfall fra plastproduksjon fører til risiko for kjemikalielekkasje til omkringliggende vann, noe som kan gi negative virkninger på lokalsamfunnets tilgang til rent vann i området, samt helsekonsekvenser.¹²³ Lignende bekymringer er også relevante for kinesiske anlegg for stålproduksjon.¹²⁴¹²⁵ Noen pigmenter og fargestoffer er giftige, og når de blir produsert, er det risiko for giftig luftforurensning, fast avfall og avløpsvann.¹²⁶ Denne risikoen er begrenset når det gjelder tusjpenner og fargestifter laget for barn, ettersom giftige kjemikalier er svært begrenset i produkter klassifisert som leker.¹²⁷ Den store fargestoffindustrien i India er sterkt forbundet med miljøproblemer når urent avløpsvann dumpes rett i overflatevann, med risiko for helsekonsekvenser i lokalsamfunnene og tilgangen til rent vann.¹²⁸

Kinesiske gruver knyttes til miljødeleggelse, forurensning og kontaminasjon av jord og vann som kan gi helsekonsekvenser og sykdom.¹²⁹ Vannforurensning og vannmangel forekommer i forbindelse med gruve drift i bla. Brasil, India, Chile, Zambia, Jamaica og Peru.¹³⁰ På Jamaica antas bauksittutvinning (for aluminium) å være den største enkeltårsaken til avskoging.¹³¹

Stiftemaskiner og binders

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Høy	Høy	Høy	Høy
Montering ¹³²	Kina, USA, Sverige, Danmark, Italia, Malaysia, Thailand, Taiwan		
Komponent ¹³³	Plast: Kina, Taiwan, europeiske land Metallkomponenter: Kina, Taiwan, Tyskland, Sverige og andre		
Råvare	Olje: Storprodusenter er Saudi Arabia, Russland, De forente arabiske emirater, Canada, Nigeria, USA. ¹³⁴ Jernmalm: De viktigste produsentlandene er Kina, Brasil, Australia, India, Russland. ¹³⁵ Kobber: Chile, Peru, Kina, USA, Australia, Den demokratiske republikken Kongo. ¹³⁶ Bauksitt/aluminium: De viktigste produsentlandene er Australia, Brasil, Guinea, Jamaica, India, Kina. ¹³⁷ , Malaysia. ¹³⁸		

Produktet

Binders i metall lages av galvanisert ståltråd, og dekkes noen ganger med plast eller får en sinkoverflate. Produksjonen av binders er tungt automatisert ved at ståltråden mates inn i maskinen og bøyes. Det er også et stort utvalg av binders i plast på verdensmarkedet.¹³⁹

Stiftemaskiner lages av fire hovedkomponenter: ambolten som er basen der papiret blir plassert, stiftemagasinet, hodet og staget. Delene holdes sammen av nagler, spiker og et hengsel, og inni er de to typer fjærer. Stiftemaskiner er hovedsakelig laget av stål, men komponentene kan også være laget av kobber.¹⁴⁰ med detaljer i plast og noen ganger gummi. De kan også inneholde aluminiumsdeler. Det finnes også et utvalg av stiftemaskiner som bare består av plast.¹⁴¹

Leverandørkjeden

De viktigste produsentlandene for binders i verden er Kina og USA. Norge importerer hovedsakelig metallbinders fra Kina, men også fra europeiske land som Sverige, Danmark og Italia, i tillegg til Malaysia og Thailand.¹⁴² Stiftemaskiner produseres i en rekke land, men Kina er en storaktør både når det gjelder montering av stiftemaskiner og produksjon av komponenter. Stiftemaskiner kan også komme fra andre asiatiske land som Taiwan, eller europeiske land.¹⁴³ Råvarene og mineralene som brukes, kan komme fra et stort antall land.

Risiko

Menneskerettigheter og arbeidsforhold

Malaysia, Thailand, Kina og Taiwan er alle høyrisikoland med hensyn til lønn, helse og sikkerhet, arbeidstid, tvangsarbeid og mangel på fagforeningsrettigheter. Det har vært rapportert om barnearbeid fra fabrikkindustrien i Kina og Thailand.¹⁴⁴ Barnearbeid er også en risiko i land som Kongo og India.¹⁴⁵

Fremmedarbeidere er vanlig innenfor fabrikkindustrien i disse landene, og har spesielt stor risiko for å bli utnyttet og diskriminert. Som et eksempel utgjør fremmedarbeidere opptil 60 prosent av arbeidsstokken innen fabrikkindustrien i Malaysia, og mange av dem blir ansett som ulovlige.¹⁴⁶ Lange arbeidsdager, lave lønninger, diskriminering, manglende fagforeningsrettigheter, misbruk og smugling er noen av de viktigste risikoene. Høye rekrutteringsavgifter og konfiskerte pass er også vanlig, noe som kan føre til at fremmedarbeidere blir fanget i tvangs- og gjeldsarbeid.¹⁴⁷ Kontraktarbeidere er også vanlig, spesielt i Kina.¹⁴⁸

Utvinning av kobber, jern og bauksitt (for aluminium) er knyttet til sosial risiko i land som Kina, Russland, Chile, Peru, India, Kongo, Zambia og Brasil. Det omfatter farlige arbeidsforhold, urimelig overtid, lave lønninger og fagforeningsfiendtlige aktiviteter, og i enkelte områder, tvangsarbeid og smugling (for eksempel Peru). Problemer knyttet til landrettigheter og tvungen flytting er også en risiko, og urfolksrettigheter blir ofte undertrykket når det etableres gruver.¹⁴⁹ Gruvedrift og oljeutvinning i høyrisikomiljøer har vært knyttet til seksuell utnyttning og misbruk av kvinner i omkringliggende områder.¹⁵⁰

Helse og sikkerhet

På komponentnivå er stål- og aluminiumsproduksjonen i høyrisikoland uten håndhevelse av arbeidsrett, også knyttet til risiko.¹⁵¹ Eksposering for gasser, røykgasser og støv, hudkontakt med kjemikalier og varmt metall, brann og eksplosjoner, vibrasjoner, brannskader og fall er noen av de største risikoene i stålproduksjon som kan føre til skade, sykdom og til og med død.¹⁵²

Plastproduksjon er knyttet til helserisiko og fare for arbeidstakere ettersom det benyttes kjemikalier. Disse kan føre til allergier og skade huden hvis arbeidstakerne ikke har fått riktig verneutstyr og bruker det korrekt. Plast er svært brannfarlig, noe som øker risikoen for brann og eksplosjoner i fabrikkene.¹⁵³

Påvirkning på miljø

Kinesisk stålproduksjon er en stor luftforurensner på grunn av utilstrekkelige enheter for å beskytte mot forurensning, og ved at kull brukes som den viktigste energikilden.¹⁵⁴ På samme måte er det fare for luftforurensning fra aluminiumsmelteverk i Kina. Forurenset avløpsvann og fast avfall kan også føre til miljøpåvirkninger i nærområdet, dersom det ikke håndteres på riktig måte.¹⁵⁵ I tillegg finnes det ulovlige stålverk også i Kina. Disse anleggene er uregulert på grunn av korrupsjon, og konsekvensen av dette er farlige arbeidsforhold og miljøbelastninger.¹⁵⁶

Det finnes eksempler på produksjonsanlegg for plast i Taiwan som blir anklaget for å øke antallet kreftpasienter i nærområdet.¹⁵⁷ Oljeindustrien er knyttet til miljørisiko og sosial risiko i Saudi-Arabia, Russland, De forente arabiske emirater og Nigeria, herunder mangel på fagforeningsrettigheter, dårlige arbeidsforhold og tvangsarbeid, samt oljesøl som fører til helsekonsekvenser og forurensning av jord og vann for de omkringliggende samfunnene.¹⁵⁸

Gruvedrift har negativ miljøpåvirkning. For eksempel produserer kobberutvinning store mengder avfall, som noen ganger er giftig, og som kan skade omkringliggende land, vann, dyr og planter. Smelteprosessen er intensiv når det gjelder kjemikalier og energi.¹⁵⁹ Gruvedrift er generelt også vannintensivt, og finner noen ganger sted i områder som er utsatt for vannmangel.¹⁶⁰

Tonerkassetter

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Middels	Høy	Høy	Høy

Montering ¹⁶¹	OEM-kassetter (originale): Kina, Japan, USA, Thailand, europeiske land. ¹⁶² Reproduserte kassetter: Thailand, Romania, Kina, Marokko, USA, Vietnam, Serbia. ¹⁶³
Komponent ¹⁶⁴	Fargepulver: Sør-Korea, Kina, Japan, USA. ¹⁶⁵ Plast: De viktigste produsentlandene er Kina, Tyskland, Italia, USA, Japan. ¹⁶⁶ Organisk fotoledende trommel (OPC): Kina. ¹⁶⁷ Integrerte kretser: Hong Kong, Singapore, Kina, Sør-Korea, USA, Malaysia. ¹⁶⁸
Råvare	Pigmenter: Varierer avhengig av pigmentformelen. Kan være organisk eller mineralbasert. Tradisjonelt har India og Kina vært de største produsentene. ¹⁶⁹ Kreosot: Canada, Kina, Australia. ¹⁷⁰ Olje: Saudi-Arabia, Russland, De forente arabiske emirater, Canada, Nigeria, USA. ¹⁷¹ Umettet polyesteharpiks: Kina, India, USA, Mexico, Japan, Sør-Korea, Taiwan. ¹⁷² Silisium: Kina, Norge og Frankrike. ¹³ Kobber: Chile, Peru, Kina, USA, Australia, Kongo. ¹⁷³ (kan også resirkuleres) Gull: Kina, Australia, Russland, USA, Canada, Peru, afrikanske land. ¹⁸⁹ Bauksitt/aluminium: De viktigste produsentlandene er Australia, Brasil, Guinea, Jamaica, India, Kina, ¹⁷⁴ Malaysia. ¹⁷⁵

Produktet

Tonerkassetter består av en plastbeholder med fargepulver, mindre deler av plast, som ulike tannhjul og noen ganger en organisk fotoledende trommel (OPC) laget av primært silisium og aluminium.¹⁷⁶ som hjelper fargepulveret å feste seg til bestemte deler av siden.¹⁷⁷ Noen tonerkassetter er også utstyrt med en databrikke slik at skriveren kan gjenkjenne fargepulverkassetten og oppdage fargepulvernivåene. En vanlig svart-hvitt laserskriver vil vanligvis ha én tonerkassetten som inneholder svart fargepulver, mens fargelaserskrivere har tre tonerkassetter.¹⁷⁸ Fargepulveret er også laget av plast.¹⁷⁹ Svart fargepulver er avledet av petroleum, mens fargede pigmenter kan avledes fra mange organiske eller uorganiske kilder, som olje, naturgass og mineraler.¹⁸⁰

Originale tonerkassetter blir produsert av skriverprodusenten ved hjelp av nye eller resirkulerte deler, og solgt som helt ny av patentinnehaveren. Reproduserte kassetter er imidlertid kassetter som er demontert og fargepulveret er etterfylt. Reproduserte kassetter blir vanligvis produsert av en tredjepart uten forbindelse med den opprinnelige produsenten.¹⁸¹

Leverandørkjeden

Generelt blir tonerkassetter produsert av selskapet som lager skriveren, i mange forskjellige deler av verden, i land som Kina, Japan, Thailand og USA, samt i Europa. Produksjonen blir noen ganger også satt ut til underleverandører, hovedsakelig i Kina eller Japan.¹⁷⁷ Videre oppover de komplekse leverandørkjedene er gjennomsiktigheten imidlertid generelt lav, med mulighet for at komponenter og råvarer kommer fra et stort antall land og regioner.

Risiko

Menneskerettigheter og arbeidsforhold

Generelt er den asiatiske elektronikk- og produksjonssektoren i land som Kina, Vietnam og Thailand forbundet med risiko for lav lønn, urimelig overtid, helse- og sikkerhetsproblemer, utnyttning av fremmedinnvandrere, samt mangel på fagforeningsrettigheter.¹⁹² Spesielt i Kina befinner arbeidstakere seg ofte i ulike former for usikker sysselsetting, for eksempel jobber på korttidskontrakter.¹⁸² Fremmedarbeidere står spesielt i fare for å bli utnyttet i Kina, Malaysia og Thailand. Risikoer som dårlige arbeids- og levekår, inndragning av pass, høye rekrutteringsavgifter og tvangsarbeid er vanlig.¹⁸³ Det rapporteres om barnarbeid i elektronikkindustrien i Kina.¹⁸⁴ Disse risikoene er også til stede i produksjonen av integrerte kretser, som er en del av elektronikkindustrien.

Reproduserte kassetter sendes også til østeuropeiske land som Romania og Serbia for å monteres på nytt, og her er det risiko for lav lønn, ubetalt overtid, usikker sysselsetting gjennom korttidskontrakter og fagforeningsfiendtlige aktiviteter.¹⁸⁵

Oljeutvinning, som er råvare for plast, polyestere, PVC-blader og diverse tannhjul i kassetten og for selve kassetten, er knyttet til sosial risiko i Saudi-Arabia, Russland, De forente arabiske emirater og Nigeria, herunder mangel på fagforeningsrettigheter, dårlige arbeidsforhold og tvangsarbeid.²⁰⁵

Gruvedrift etter mineraler som er til stede i pigment, medfører også sosiale risikoer som tvangsarbeid, barnarbeid og farlige arbeidsforhold.

Helse og sikkerhet

Det er risiko knyttet til innånding av partiklene som fargepulver består av, spesielt under produksjonen, der partikler kan komme inn i lungene og føres videre til blodløpet.¹⁸⁶ Dette rammer spesielt dem som arbeider uten høyeffektive HEPA-filtre i masker, renseutstyr eller ventilasjon som vil hindre innånding.¹⁸⁷ Verdens helseorganisasjon (WHO) rapportert at arbeidstakere som eksponeres for kreosot (brukes i svart pigment), har økt risiko for å utvikle leppe- og hudkreft, samt fotosensibilitet (hudens overfølsomhet for lys).¹⁸⁸

Gruvedriften etter silikate har vært årsaken til silikose, spesielt for gruvearbeidere og andre som har vært eksponert for silikastøv.¹⁸⁹ Ifølge en nyhetsrapport fra Reuters er millioner av arbeidstakere eksponert for silikastøv, og først og fremst i Kina og India.¹⁹⁰

Under produksjon av plast brukes det tunge maskiner som øker risikoen for arbeidsrelaterte skader, ulykker og at arbeidstakerne blir eksponert for høy støy. Det brukes høye temperaturer i prosessen, og det er risiko for brannskader, eksplosjoner og brann. Det er også risiko for eksponering for giftige og kreftfremkallende kjemikalier.¹⁹¹

Påvirkning på miljø og lokalsamfunn

Ved mangelfull avfallshåndtering i plastproduksjonen, er det risiko for kjemikalielekkasje til omkringliggende vann, noe som kan gi negative virkninger på lokalsamfunnets tilgang til rent vann i området, samt helsekonsekvenser.¹⁹² Det er miljørisiko knyttet til gruvedrift, oljeutvinning og oljesøl som fører til helsekonsekvenser og forurensning av jord og vann for de omkringliggende samfunnene.¹⁹³

Tvungen flytting av lokalsamfunn og urfolk forårsaket av gruvedrift er også identifisert som risiko i utviklingsland. Gull regnes som et konfliktmineral, ettersom gruvedrift i, og omkring, Den demokratiske republikken Kongo har støttet den pågående væpnede konflikten og forårsaket en humanitær krise i regionen. Dette inkluderer systematisk misbruk, drap og seksuell vold rettet mot kvinner i lokalsamfunnene.¹⁹⁴ Oljeutvinning, og gruvedrift, i høyrisikomiljøer har også vært knyttet til seksuell utnyttning og misbruk av kvinner i omkringliggende områder.¹⁹⁵

Papirprodukter

Total risiko	Montering	Komponenter	Råvare
Høy	Middels	Høy	Høy

Montering	Kina, USA, Japan, Tyskland, Sør-Korea, Hong Kong, Canada. ¹⁹⁶
Komponent	Bestrøket papir: Finland, Tyskland, Kina, Sverige, Italia.¹⁹⁷ Ubestrøket papir: Tyskland, Indonesia, Canada, Sverige, Portugal, Kina.¹⁹⁸ Nylonbelagt ringmekanisme i metall: Kina, USA, Italia, India.¹⁹⁹, Hong Kong, Nederland.²⁰⁰ Eskekartong: Tyskland, Kina, Nederland, USA, Canada, Polen, Italia
Råvare	Papir og tremasse: De viktigste produsentlandene er Kina, USA, Japan, Tyskland, Canada, SørKorea, Finland, Sverige, Brasil, Indonesia.²⁰¹ Russland.²⁰² er en storprodusent for Europa. Stål: De viktigste produsentlandene er Kina, Japan, India, USA, Russland, Sør-Korea, Tyskland, Tyrkia, Brasil.²⁰³ Jernmalm: De viktigste produsentlandene er Kina, Brasil, Australia, Russland.²⁰⁴ Nylonpulver: De viktigste produsentlandene er Tyskland, USA, Belgia, Nederland, Italia.²⁰⁵

Produktet

Papir lages av tremasse som produseres av fersk trefiber. Rene papirprodukter produseres gjennom enten mekanisk eller kjemisk prosessering der man separerer cellulosefibrene. Tremassen gjennomgår så en prosess med utvanning, pressing og tørking, før den etterbehandles for å produsere papir.²⁰⁶ Sammensatte produkter, slik som papirkalendre, lages vanligvis i bestrøket eller ubestrøket papir, en nylonbelagt ringmekanisme i metall²⁰⁷ og eskekartong²⁰⁸ som fungerer som stamme for kalenderen.

Leverandørkjeden

Kina er den største produsenten av papir og papp, etterfulgt av USA, Japan og Tyskland.²⁰⁹ De ni landene som driver mest logging i verden er Kina, USA, Russland, India, Japan, Tyskland, Indonesia, Italia og Malaysia. Det kan være vanskelig å spore opphavet til trebaserte materialer, og det er risiko for ulovlig hogst, for eksempel i papirprodukter fra Asia.²¹⁰ Andre typer papirprodukter, som trykte kalendere, importeres til Norge fra land som Tyskland, Storbritannia, Kina, Polen og Sverige,²¹¹ mens deler og råmaterialer kan komme fra mange forskjellige land.

Risiko

Det er risiko forbundet med kontorrekvisita som inneholder papir når produktet er produsert i Asia eller produsert i Europa med ikke-europeisk tremasse. Produksjon av papir og tremasse er forbundet med flere utfordringer, særlig i høyrisikoland som Brasil, Kina, Indonesia og Russland.

Menneske- og arbeidstakerrettigheter

Det er risiko forbundet med papirprodukter fra Kina, India og Indonesia ettersom disse landene er forbundet med dårlige arbeidsforhold, lav lønn, urimelig overtid, farlige arbeidsmiljøer og begrensede fagforeningsrettigheter.²¹² Verken Kina eller India har ratifisert ILO-konvensjonene om organisasjonsfrihet (nr. 87 og 98., Kina har ikke ratifisert nr. 29 og 105 om tvangsarbeid heller).²¹³ Det rapporteres også om barnarbeid og tvangsarbeid fra fabrikkindustrien.²¹⁴

En stor andel av Kinas, Indias og Indonesias arbeidsstyrke består av fremmedarbeidere som har særlig risiko for å bli utnyttet. De mangler ofte kontrakter og tilgang til trygdeordninger og står i fare for å bli ofre for diskriminering og trakassering.²¹⁵ Det er kjent at kinesiske gruver er avhengige av et stort antall fremmedarbeidere, som får lavere lønn og jobber uten personlig verneutstyr.²¹⁶

Skogbruk er generelt forbundet med farlige arbeidsforhold, barnarbeid og tvangsarbeid, samt utnyttning av fremmedarbeidere. Grunnet økning i ulovlig logging er det også mange arbeidere som jobber uten tilstrekkelige arbeidskontrakter.²¹⁷

Helse og sikkerhet

Farlige arbeidsforhold i hogst og treforedling er vanlig. For eksempel er alvorlige ulykker med motorsager og manglende kontroll vanlig som følge av at arbeidet ofte utføres på isolerte steder.²¹⁸

Produksjonen av plast som brukes til å belegge metallspiraler i papirkalendre, er knyttet til helse- og sikkerhetsrisiko og fare. Arbeidstakere risikerer eksponering for kjemikalier som kan føre til allergi og hudskade, hvis de ikke bruker verneutstyr på riktig måte. Plast er svært brennbart, noe som øker risikoen for brann og eksplosjon i fabrikker som produserer plast.²¹⁹ Forurensning fra avfall er også en risiko ved plastproduksjonen.

Stålproduksjon er ofte farlig i høyrisikoland som Kina og India. Produksjonen finner noen ganger sted under tøffe forhold, med ekstreme temperaturer, tunge løft, bruk av store maskiner, og kan utsette arbeidstakerne for skadelige røykgasser, støv og brannskader.²²⁰ Bearbeiding av stål (slik som legeringer) involverer også en rekke kjemikalier som er skadelige for mennesker og økosystemer.²²¹

Gruvedrift er én av de mest risikofylte sektorene i verden, og i de fleste land er gruvearbeider fortsatt det farligste yrket når antall personer som er utsatt for risiko, tas med i beregningen.²²² Gruver er et av arbeidsmiljøene med høyest dødsrisiko og alvorlige helsekonsekvenser.²²³

Påvirkning på miljø

Ulovlig hogst er utbredt i mange høyrisikoland, inkludert Russland. Det er rapporter om ulovlig hogst i Indonesia for å forsyne papirindustrien i Kina.²²⁴ Ifølge World Wildlife Fund (WWF), kan så mye som 80 prosent av tømmeret som er hogd i Asia, Afrika og Sør-Amerika, være ulovlig håndtert.²²⁵ Store deler av den Europeiske tømmerimporten kommer fra disse landene, som det er derfor stor risiko for at tømmeret ble hogget på ulovlige måter.

Skogbruk kan føre til nedgang i biologisk mangfold, forurensning og avskoging, hvis det ikke forvaltes på en bærekraftig måte.²²⁶ Tremasse- og papirindustrien er storforbrukere av vann, noe som kan belaste den lokale vannforsyningen og forurense vannmassene, spesielt under bleking.²²⁷ Gruvedrift har et høyt vannforbruk, og i land som Kina finnes det områder hvor det er fare for vannmangel.²²⁸

Påvirkning på lokalbefolkning

Ikke bærekraftig skogbruk og landrov gir også ofte negativ påvirkning på lokalsamfunnene og urfolks rettigheter til levebrød og kulturelle rettigheter, i for eksempel Brasil og Indonesia.²²⁹ Det er rapportert om flytting av urfolk fra mange land, blant annet Canada, Finland og Russland.²³⁰ Human Rights Watch har dokumentert at papir- og tremasseselskaper i Indonesia leier inn militser som bruker vold mot medlemmer av lokalsamfunnet for å sikre papirplantasjene sine.²³¹

Gruvearbeid er preget av barnarbeid, seksuell utnyttning, tvangsarbeid, omfattende forurensning av grunn og vann, landrov, brudd på urfolksrettigheter, samt voldelige konfrontasjoner som involverer sikkerhetsvakter.²³² Gruvedrift i høyrisikomiljøer har også vært knyttet til seksuell utnyttning og misbruk av kvinner i omkringliggende områder.²³³

-
- ³⁶ -06-09
- ³⁷ Peter Whoriskey, [In your phone in their air](#), The Washington Post
- ³⁸ Swedwatch, [Rena guldgruvan AP-fondernas investeringar har en smutsig baksida](#) 2011
- ³⁹ Institut de *recherche pour le développement*, [357 – The impact of mining in Bolivia](#) Hentet 2017-12-18 ⁵⁰ Global Policy, [From the ore to the car - summary](#), University of Virginia, [Copper Mining from the ground up](#) Hentet 2017-11-17
- ⁴⁰ Todd Frankel and Peter Whoriskey, [Tossed Aside In The ‘White Gold’ Rush](#), Hentet 2017-11-1
- ⁴¹ Fairphone, [Smartphone material profile](#), 2017
- ⁴² Dom Phillips, [Samarco dam collapse: one year on from Brazil's worst environmental disaster](#), The Guardian, Hentet 2017-11-07
- ⁴³ Observatory of Economic Complexity, [Plaster boards and wood fiber boards](#), Hentet 2017-12-05
- ⁴⁴ World Steel Association, [World Steel in Figures 2017](#), 2017
- ⁴⁵ Plastics Europe, [World plastics production 1950-2015](#), Retireved 2017-12-06, CBI, Ministry of Foreign affairs, [Exporting plastic parts and components to Europe](#), Hentet 2017-12-06
- ⁴⁶ U.S. Geological Survey, [Iron ore](#), January 2017
- ⁴⁷ European Parliament, [Cheaper wood imports from Russia: MEPs endorse deal](#), 2012-11-21
- ⁴⁸ Råvarumarknaden.se, [USA passerade Saudiarabien som världens största oljeproducent](#), Hentet 2017-10-27
- ⁴⁹ White-board.se, [Vad är whiteboard?](#) 2017-11-01
- ⁵⁰ Telefonsamtale, Mikael Nueman, Lintex, og Kenneth Granheimer, White-Board.se 2017-11-01, Bizfluent, [How are whiteboards made?](#), Hentet 2017-11-01
- ⁵¹ Glass Alliance Europe, [What is glass?](#), Hentet 2017-11-01
- ⁵² PolyVision, [Markerboard Writing Surfaces – U](#), 2009
- ⁵³ White-board.se, [Vad är whiteboard?](#) 2017-11-01
- ⁵⁴ White-board.se, [Vad är whiteboard?](#) 2017-11-01
- ⁵⁵ Telefonsamtale, Mikael Nueman, Lintex 2017-11-01
- ⁵⁶ US Geological Survey, [Lime](#), Hentet 2017-11-02
- ⁵⁷ Swedwatch, Underlag till Stockholms stads krav på samhällsansvar vid upphandling: Riskanalyser av fem produkt- och tjänstekategorier, 2013
- ⁵⁸ European Parliament, [Cheaper wood imports from Russia: MEPs endorse deal](#), 2012-11-21
- ⁵⁹ White-board.se, [Vad är whiteboard?](#) 2017-11-01, Telefonsamtale, Mikael Nueman, Lintex 2017-11-01
- ⁶⁰ White-board.se, [Vad är whiteboard?](#), PolyVision, [Markerboard Writing Surfaces – U](#), 2009
- ⁶¹ Telefonsamtale, Mikael Nueman, Lintex 2017-11-01 og Kenneth Granheimer, White-Board.se 2017-11-01 ⁶⁹ U.S. Geological Survey, [Bauxite and alumina](#), 2017
- ⁶² Malaysia is the biggest supplier of bauxite to China. Business and human rights centre, [Malaysia bans bauxite mining for 3 months to curb environmental & health impacts; tighter rules sought](#), 2016-01-12
- ⁶³ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Instrument, 2017
- ⁶⁴ US Department of Labor, [List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor](#), Hentet 2017-12-06
- ⁶⁵ China Labour Bulletin, [Migrant workers and their children](#), Hentet 2017-11-30
- ⁶⁶ International Labour Organisation, [Ratification of Fundamental Conventions by Country](#) 2017, China Labor Watch, [Did Dreams Come True? Workers still live in fear of occupational injury](#) 2010
- ⁶⁷ Gule fagforeninger er foreninger som er etablert av arbeidsgiveren selv og er derfor ikke frie. Hensikten er å kontrollere arbeidstakere og hindre streik. De kan også kontrolleres eller påvirkes av staten. ⁷⁹ World Economy, Ecology and Development, Working Conditions and Economic Development in ICT Production in Central and Eastern Europe 2010
- ⁶⁸ Global rights Index 2022, <https://www.globalrightsindex.org/en/2022/countries/tur>, Hentet 2022-10-28
- ⁶⁹ Swedwatch, Riskanalys av material och leverantörsled i Kungsbrohuset 2011; SVT, [Brasilien: Indianer ockuperar gruva](#), 2006-10-19, Business & Human Rights Resource Center, [Business and Human Rights in Guinea](#) Hentet 2017-10-27
- ⁷⁰ Business & Human Rights Resource Center, [Business and Human Rights in Guinea](#) Hentet 2017-10-27, Business and human rights centre, [Malaysia bans bauxite mining for 3 months to curb environmental & health impacts; tighter rules sought](#), 2016-01-12; Asian correspondent, [China's demand for aluminium is poisoning Southeast Asia](#), 2015-09-14; Reuters, [Malaysia's bauxite exports rise despite mining ban](#), 2017-07-06; BBC, [Bauxite in Malaysia: The environmental cost of mining](#), 2016-01-19
- ⁷¹ Environmental Protection Agency, [Liquidating the Forests: Hardwood Flooring, Organized Crime, and the World's Last Siberian Tigers](#), 2013
- ⁷² ILO, [Decent work in forestry](#), 2015
- ⁷³ Nederland MVO, CSR Risk [Russian Federation](#), Freedom House, Freedom in the World 2013 - Russia, Hentet 2017-11-01 Eurasia Foundation, [Protection the rights of migrant workers in Russia](#), 2013;
- ⁷⁵ NEPCon, Sourcing Hub, [Timber legality risk assessment for Russia](#), 2017-11-01
- ⁷⁶ Wday, [The Bakken's dirty secret: sex trafficking has growing precense in oil patch experts say](#) 2014-05-06, Al Jazeera, [The Dark side of the oil boom: Human trafficking in the Heartland](#), 2014-04-28, Columbia law school,

- Righting wrongs? [Barrick Gold's remedy mechanism for sexual violence in Papua New Guinea](#) November 2015
- ⁷⁷ Greenspec, [Steel production & environmental impact](#), Hentet 2017-11-17
- ⁷⁸ Wired, [Step inside Chinas hellish, illicit steel factories](#), 2016-12-20
- ⁷⁹ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Medicinska undersökningshandskar, 2016
- ⁸⁰ The Wilderness Society, [Bauxite mining threatens Wild Rivers](#) 2015-07-31; Naturskyddsföreningen, [Bra Miljöval – Kriterier 2013:4](#) 2013
- ⁸¹ Inter Press Service, [As Jamaica's Prime Forests Decline, Row Erupts Over Protection](#), 2015-06-04
- ⁸² The Guardian, [Sand mining: the global environmental crisis you've probably never heard of](#) 2017-02-27
- ⁸³ The Observatory of Economic Complexity, [Ball point pens](#), Hentet 2017-11-09
- ⁸⁴ Plastics Europe, [World plastics production 1950-2015](#), Hentet 2017-12-06, CBI, Ministry of Foreign affairs, [Exporting plastic parts and components to Europe](#), Hentet 2017-12-06, E-post Marie Ekman, BIC Nordic, 201710-25
- ⁸⁵ World Steel Association, [World Steel in Figures 2017](#), The Balance, [The biggest Aluminum producers 2014](#), Hentet 2017-11-23
- ⁸⁶ Inkworld, The 2016 Top International Ink Companies Report, 2016-08-05
- ⁸⁷ E-post Marie Ekman, BIC Nordic, 2017-10-25
- ⁸⁸ The Observatory of Economic Complexity, [Paraffin wax containing <0.75% oil trade](#), Hentet 2017-11-24
- ⁸⁹ Råvarumarknaden.se, [USA passerade Saudiarabien som världens största oljeproducent](#), Hentet 2017-10-27
- ⁹⁰ The Observatory of Economic Complexity, [Petroleum gas trade](#), Hentet 2017-11-24
- ⁹¹ U.S. Geological Survey, [Iron ore](#), January 2017
- ⁹² United States Geological Survey, [Mineral Commodity Summaries 2017](#), Zinc, Hentet 2017-11-30 ¹¹⁸ Green cross and Pure Earth, Blacksmith institute, [2016 The world's worst pollution problems – The toxics beneath our feet](#), 2016, Fiber to Fashion, [The Future of dyes and dyes intermediates](#), Hentet 2017-11-06
- ⁹³ United States Geological Survey, [Mineral Commodity Summaries 2017](#), Copper Hentet 2017-11-30 ¹²⁰ U.S. Geological Survey, [Bauxite and alumina](#), 2017
- ⁹⁴ Malaysia is the biggest supplier of bauxite to China. Business and human rights centre, [Malaysia bans bauxite mining for 3 months to curb environmental & health impacts; tighter rules sought](#), 2016-01-12
- ⁹⁵ US Geological Survey, [Iron Oxide Pigment](#), Hentet 2017-11-24, US Geological Survey, [Titanium and Titanium Dioxides](#), Hentet 2017-11-24
- ⁹⁶ Ohio State University, [BIC Cristal pens](#), Hentet 2017-10-20
- ⁹⁷ BIC, [How it's manufactured – Stationary](#) Hentet 2017-10-20
- ⁹⁸ Crayon, How are crayons manufactured and what are the basic ingredients?, How products are made, Crayons, Design Life-Cycle, Crayola Crayons: Raw Materials, Hentet 2017-10-27
- ⁹⁹ Sciencing, What Is the Chemical Composition of Pen Ink?, Hentet 2017-10-30
- ¹⁰⁰ Green cross and Pure Earth, Blacksmith institute, [2016 The world's worst pollution problems – The toxics beneath our feet](#), 2016
- ¹⁰¹ Dyes and Pigments, [Organic versus inorganic Pigments](#), Hentet 2017-10-30
- ¹⁰² Dyes and Pigments, Organic versus inorganic Pigments, Hentet 2017-10-30
- ¹⁰³ Pilot Pen, [Key figures](#), Washington Post, [Finally, China manufactures a ballpoint pen all by itself](#), Hentet 2017-10-20, Observatory of Economic Complexity, [Ball point pens \(2016\)](#), Hentet 2017-10-20, Plastic Europe, [Plastic – the facts 2014/2015](#) Hentet 2017-10-27, anonymous supplier, 2017-10-25
- ¹⁰⁶ The Observatory of Economic Complexity, [Ball point pens](#), Hentet 2017-11-09
- ¹⁰⁷ E-post Marie Ekman, BIC Nordic AB, 2017-10-25
- ¹⁰⁸ HIS Markit, [Chemical Economic Handbook: Waxes](#), Inkworld, [European Pigment Production is on the Rise](#), US Geological Survey, [Titanium and Titanium Dioxides](#), US Geological Survey, [Iron Oxide Pigment](#), Hentet 201710-30, [The Observatory of Economic Complexity, Synthetic Organic Pigments and Preps Based Thereon Trade](#), Hentet 2017-10-31
- ¹⁰⁹ Green cross and Pure Earth, Blacksmith institute, [2016 The world's worst pollution problems – The toxics beneath our feet](#), 2016, Fiber to Fashion, [The Future of dyes and dyes intermediates](#), Hentet 2017-11-06 ¹⁰⁸ Merchant Research & Consulting Ltd., Carbon Black (BC): 2017 World Market Outlook and Forecast up to 2027, Hentet 2017-12-06
- ¹¹⁰ The Observatory of Economic Complexity, [Ball point pens](#), Hentet 2017-11-09
- ¹¹¹ US Geological Survey, [Iron Oxide Pigment](#), Hentet 2017-11-24, US Geological Survey, [Titanium and Titanium Dioxides](#), Hentet 2017-11-24
- ¹¹² US Department of Labour, List of goods produced with forced labor and child labor, Hentet 2017-11-22
- ¹¹³ Freedom House, Freedom in the World 2013 - Russia, Eurasia Foundation, [Protection the rights of migrant workers in Russia](#), 2013; Nederland MVO, CSR Risk [Russian Federation](#), Hentet 2017-11-24, China Labour Bulletin, [Migrant workers and their children](#), Hentet 2017-11-30
- ¹¹⁴ World Bank, [Three things to know about migrant workers and remittances in Malaysia](#), Hentet 2017-10-31
- ¹¹⁵ Tibetan Centre for Human Rights and Democracy, [Yushu mine protest crackdown exposes China's 'nature reserve' sham](#) 2013, Swedwatch, Allt är inte guld som glimmar 2011, Mining Technology, [China's appalling mining death rate –](#)

-
- [dealing with 'disorderly' management](#) 2012, Greenpeace, [Investigation finds pollution and illness ignored at Asia's largest lead mine, Yunnan Province](#) 2015
- ¹¹⁶ The Guardian, [Amid legal uncertainty on conflict minerals, alternatives emerge](#), 2014-04-23
- ¹¹⁷ Somo Institute, [Beauty and the Beast, Child Labour in India for sparkling cars and cosmetics](#), 2016
- ¹¹⁸ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Medicinska undersökningshandskar, 2016
- ¹¹⁹ U.S. Chemical Safety and Hazard Investigation Board, US Ink/Sun Chemical Corporation Ink Dust Explosion and Flash Fires in East Rutherford, New Jersey, 2012 ¹³⁰ World Bank Group, [Dye Manufacturing](#), 2007-04-30
- ¹²⁰ Upphandlingsmyndigheten, [Risker i upphandling av varor inom städ och kemikalier](#), 2016, Pulitzer Center, [India: The Toxic Price of Leather](#), 2017-10-03, ITUC, Toxic work stop deadly exposure today,
- ¹²¹ U.S. Chemical Safety and Hazard Investigation Board, US Ink/Sun Chemical Corporation Ink Dust Explosion and Flash Fires in East Rutherford, New Jersey, 2012
- ¹²² Melber, C., Kielhorn, J., Mangelsdorf, I. and World Health Organization, [Coal tar creosote](#), Hentet 2017-11-20
- ¹²³ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Medicinska undersökningshandskar, 2016
- ¹²⁴ International Labour Organisation, [Code of practice on safety and health in the iron and steel industry](#), 2005, Washington Post, [This documentary went viral in China. Then it was censored. It won't be forgotten](#), 2015-03-
- ¹²⁵ , Greenspec, [Steel production & environmental impact](#), Hentet 2017-11-17
- ¹²⁶ World Bank Group, [Dye Manufacturing](#), 2007-04-30
- ¹²⁷ Kemikalieinspektionen, [Kort om leksaksreglerna](#), Hentet 2017-11-24
- ¹²⁸ Green cross and Pure Earth, Blacksmith institute, Top Ten pollution problems 2012 - Dye Industry, Hentet 2017-11-09
- ¹²⁹ World Resource Institute, [Mine the Gap: Connecting Water Risks and Disclosure in the Mining Sector](#) 2010
- ¹³⁰ Swedwatch, Riskanalys av material och leverantörsled i Kungsbrohuset 2011; SVT, [Brasilien: Indianer ockuperar gruva](#), 2006-10-19, Swedwatch, Rena guldgruvan AP-fondernas investeringar har en smutsig baksida
- 2011 Business & Human Rights Resource Center, [Business and Human Rights in Guinea](#) Hentet 2017-10-27
- ¹³¹ Inter Press Service, [As Jamaica's Prime Forests Decline, Row Erupts Over Protection](#), 2015-06-04
- ¹³² Maped, [Sustainable Development Report](#), E-post, Viktoria Høeg Hedberg, Lyreco, 2017-11-21, E-post, Michaela Karvola, Staples 2017-11-09, Telefonintervju, anonym producent, 2017-11-17, The Observatory of Economic Complexity, [Where does Norway import Letter corners, paper clips, metal office articles ne from? \(2016\)](#), Hentet 2017-11-17
- ¹³³ E-post, Viktoria Høeg Hedberg, Lyreco, 2017-11-21, E-post, Michaela Karvola, Staples 2017-11-09, Telefonintervju, anonym producent, 2017-11-17
- ¹³⁴ Råvarumarknaden.se, [USA passerade Saudiarabien som världens största oljeproducent](#), Hentet 2017-10-27
- ¹³⁵ U.S. Geological Survey, [Iron ore](#), January 2017
- ¹³⁶ United States Geological Survey, [Mineral Commodity Summaries 2017](#), Copper Hentet 2017-11-30
- ¹³⁷ U.S. Geological Survey, [Bauxite and alumina](#), 2017
- ¹³⁸ Malaysia is the biggest supplier of bauxite to China. Business and human rights centre, [Malaysia bans bauxite mining for 3 months to curb environmental & health impacts; tighter rules sought](#), 2016-01-12
- ¹³⁹ Made How, [Paper clip](#), Hentet 2017-11-06
- ¹⁴⁰ Made How, [Stapler](#), Hentet 2017-11-07, Staples, [Swingline Commercial Desktop Full Strip Stapler](#), Hentet 2017-11-17
- ¹⁴¹ Made How, [Stapler](#), Hentet 2017-11-06
- ¹⁴² The Observatory of Economic Complexity, [Where does Norway import Letter corners, paper clips, metal office articles ne from? \(2016\)](#), Hentet 2017-11-17
- ¹⁴³ Maped, [Sustainable Development Report](#), E-post, Michaela Karvola, Staples 2017-11-09, Telefonintervju, anonym producent, 2017-11-17
- ¹⁴⁴ US Department of labor, List of good produced with forced labor och child labor, Hentet 2017-12-14
- ¹⁴⁵ Amnesty International, Profits and loss: [Mining and human rights in Katanga, Democratic Republic of the Congo](#) 2016-03-18
- ¹⁴⁶ International Trade Union Confederation, [The 2015 ITUC Global Rights Index - The World's Worst Countries for workers](#) 2015; Malaysian Digest, [Migrant Workers: Malaysia's 'Invisible' Workforce](#) 2015-02-10
- ¹⁴⁷ Swedwatch, Trapped in the Kitchen of the World, 2015
- ¹⁴⁸ Electronics Watch, [The electronics industry](#); The Telegraph, [Dell's China suppliers 'break employment laws with illegal labour conditions](#) ; Business and human rights documentation project, [High Tech, Low Pay](#), Hentet 2017-11-07
- ¹⁴⁹ Environmental Justice Atlas, [Bauxite mining in Juruti, Para, Brazil](#) Hentet 2017-11-07 Swedwatch, Riskanalys av material och leverantörsled i Kungsbrohuset 2011, Sustainable Development Strategies Group, [Report - Current issues in the Chilean mining](#) Hentet 2017-11-17, Human Rights Watch, [Zambia: Workers Detail Abuse in Chinese Owned Mines](#) 2011-11-03
- ¹⁵⁰ Wday, [The Bakken's dirty secret: sex trafficking has growing precense in oil patch experts say](#) 2014-05-06, Al Jazeera, [The Dark side of the oil boom: Human trafficking in the Heartland](#), 2014-04-28, Columbia law school, Righting wrongs? [Barrick Gold's remedy mechanism for sexual violence in Papua New Guinea](#) November 2015
- ¹⁵¹ The Aluminium Association, Safety, Hentet 2017-11-24
- ¹⁵² International Labour Organisation, [Code of practice on safety and health in the iron and steel industry](#), 2005
- ¹⁵³ Swedwatch, Riskanalys för fyra varugrupper 2010

-
- ¹⁵⁴ Washington Post, [This documentary went viral in China. Then it was censored. It won't be forgotten](#), 201503-16
- ¹⁵⁵ Greenspec, [Steel production & environmental impact](#), Hentet 2017-11-17
- ¹⁵⁶ Wired, [Step inside Chinas hellish, illicit steel factories](#), 2016-12-20
- ¹⁵⁷ Taipei Times, [Police Block protesters from FPG](#) 2014-04-24
- ¹⁵⁸ Utrikesdepartementet, [Mänskliga rättigheter i Saudiarabien 2011](#) Retrieved 2017-10-27; ILO, Working Paper No. 267, [Working conditions of contract workers in the oil and gas industries](#), 2010; The Degradation of Work, Oil and Casualization of Labor in the Niger Delta, 2010; Oil price.com, [Nigerian Oil Workers Go On Strike, Stop Production At Several Flow Stations](#), 2017, The Guardian, [Shell Nigeria oil spill '60 times bigger than it claimed'](#), 2012-04-23
- ¹⁵⁹ Global Policy, [From the ore to the car - summary](#), University of Virginia, [Copper Mining from the ground up](#) Hentet 2017-11-17
- ¹⁶⁰ Swedwatch, [Rena guldgruvan? AP-fondernas investeringar har en smutsig baksida 2011](#)
- ¹⁶¹ Maped, [Sustainable Development Report](#), E-post, Viktoria Høeg Hedberg, Lyreco, 2017-11-21, E-post, Michaela Karvola, Staples 2017-11-09, Telefonintervju, anonym produsent, 2017-11-17, The Observatory of Economic Complexity, [Where does Norway import Letter corners, paper clips, metal office articles ne from? \(2016\)](#), Hentet 2017-11-17
- ¹⁶² E-post, Chiara Selvetti, Atea 2017-10-26, E-post, Nina Palm, Ricoh 2017-11-10
- ¹⁶³ E-post, Anonym kilde, 2017-11-07
- ¹⁶⁴ E-post, Viktoria Høeg Hedberg, Lyreco, 2017-11-21, E-post, Michaela Karvola, Staples 2017-11-09, Telefonintervju, anonym produsent, 2017-11-17
- ¹⁶⁵ E-post, Anonym kilde, 2017-11-07
- ¹⁶⁶ Plastics Europe, [World plastics production 1950-2015](#), Retrieved 2017-12-06, CBI, Ministry of Foreign affairs, [Exporting plastic parts and components to Europe](#), Hentet 2017-12-06
- ¹⁶⁷ Fuji Electric, [Organic Photo Conductor](#), Hentet 2017-11-07
- ¹⁶⁸ Alexander Simoes, [Integrated Circuits](#), The observatory of Economic Complexity, Hentet 2017-11-07
- ¹⁶⁹ Sean Milmo, [European Pigment Production on the Rise](#), Ink World, Hentet 2017-11-21
- ¹⁷⁰ The Observatory of Economic Complexity, Creosote oil, Hentet 2017-12-14
- ¹⁷¹ Råvarumarknaden.se, [USA passerade Saudiarabien som världens största oljeproducent](#), Hentet 2017-10-27
- ¹⁷² HIS Market, Polyester Resins Unsaturated, Chemical Economic Handbook, November 2016
- ¹⁷³ United States Geological Survey, [Mineral Commodity Summaries 2017](#), Copper Hentet 2017-11-30 ¹⁸⁹ Investing news, 10 largest producing countries of gold, 2017-08-28
- ¹⁷⁴ U.S. Geological Survey, [Bauxite and alumina](#), 2017
- ¹⁷⁵ Malaysia is the biggest supplier of bauxite to China. Business and human rights centre, [Malaysia bans bauxite mining for 3 months to curb environmental & health impacts; tighter rules sought](#), 2016-01-12 ¹⁹² Charles Arthur, [Samsung accused of exploiting younger workers in China](#), The Guardian, Hentet 2017-11-06
- ¹⁷⁶ Kyocera, [Environment Consciousness of Product](#), Hentet 2017-11-21
- ¹⁷⁷ Ethical Consumer, [Ethical shopping guide to inkjet, laser & all-in-one printers](#), Hentet 2017-11-02
- ¹⁷⁸ Bryan Menegus, [The Difference Between RGB and CMYK Explained](#), Gizmodo, Hentet 2017-11-14
- ¹⁷⁹ Wired, [Inside laser printer toner: Wax, static, lots of plastic](#), Hentet 2017-11-02
- ¹⁸⁰ Dyes and Pigments, [Organic versus inorganic Pigments](#), Hentet 2017-10-30
- ¹⁸¹ The Guardian, [Inkjet or laser printing: Which is more cost-effective?](#), Hentet 2017-11-06 ¹⁷⁷ E-post, Chiara Selvetti, Atea 2017-10-26
- ¹⁸² Electronics Watch, [The electronics industry](#); The Telegraph, [Dell's China suppliers 'break employment laws with illegal labour conditions](#); Business and human rights documentation project, [High Tech, Low Pay](#), Hentet 2017-11-07
- ¹⁸³ See for example Swedwatch's report [Trapped in the kitchen of the world](#), 2015
- ¹⁸⁴ United States department of labor, [List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor](#), Hentet 2017-11-24
- ¹⁸⁵ World Economy, Ecology and Development, Working Conditions and Economic Development in ICT Production in Central and Eastern Europe 2010
- ¹⁸⁶ Chromatography Today, [What health risks does printing pose, Chromatography explores](#), Hentet 2017-11-16
- ¹⁸⁷ Sprint-ink, [How to clean up spilled toner powder](#), Hentet 2017-11-24, E-post, Chiara Selvetti, Atea, 2017-10-26
- ¹⁸⁸ Melber, C., Kielhorn, J., Mangelsdorf, I. and World Health Organization, [Coal tar creosote](#), Hentet 2017-11-20
- ¹⁸⁹ Dustin Mulvaney, [Solar Energy Isn't Always as Green as You Think](#), IEEE Spectrum, Hentet 2017-11-20
- ¹⁹⁰ Tan Ee Lyn, [China study finds mine workers at higher risk of cancer, heart disease](#), Reuters, Hentet 2017-11-20
- ¹⁹¹ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Medicinska undersökningshandskar, 2016
- ¹⁹² Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Medicinska undersökningshandskar, 2016
- ¹⁹³ Utrikesdepartementet, [Mänskliga rättigheter i Saudiarabien 2011](#) Retrieved 2017-10-27; ILO, Working Paper No. 267, [Working conditions of contract workers in the oil and gas industries](#), 2010; The Degradation of Work, Oil and Casualization of Labor in the Niger Delta, 2010; Oil price.com, [Nigerian Oil Workers Go On Strike, Stop Production At Several Flow Stations](#), 2017, The Guardian, [Shell Nigeria oil spill '60 times bigger than it claimed'](#), 2012-04-23
- ¹⁹⁴ Security and Exchange Commission, [Conflict minerals](#)

- ¹⁹⁵ Wday, [The Bakken's dirty secret: sex trafficking has growing precense in oil patch experts say](#) 2014-05-06, Al Jazeera, [The Dark side of the oil boom: Human trafficking in the Heartland, 2014](#)-04-28, Columbia law school, Righting wrongs? [Barrick Gold's remedy mechanism for sexual violence in Papua New Guinea](#) November 2015
- ¹⁹⁶ Observatory of Economic Complexity, [Printed Calendars](#), Hentet 2017-11-30
- ¹⁹⁷ Observatory of Economic Complexity, [Kaolin Coated Paper](#), Hentet 2017-11-30
- ¹⁹⁸ Observatory of Economic Complexity, [Uncoated Paper](#), Hentet 2017-11-30
- ¹⁹⁹ Kshitij polyline Private Limited, [Double Loop Metal Wire](#), Hentet 2017-11-27
- ²⁰⁰ Observatory of Economic Complexity, [Office binder/File fittings of base metal](#), Hentet 2017-11-30
- ²⁰¹ Joyce Chepkemoi, [The Top Pulp and Paper Producing Countries in the World](#), Worldatlas, Hentet 2017-11-28
- ²⁰² Ibid.
- ²⁰³ World Steel Association, [World Steel in Figures 2017](#), Hentet, 2017-11-28
- ²⁰⁴ US Geological Survey, [Iron Ore](#), Hentet 2017-10-26
- ²⁰⁵ Observatory of Economic Complexity, Polyamide-6, -11, -12, -6,6, -6,9, -6,10 or -6,12, Hentet 2017-11-30
- ²⁰⁶ Upphandlingsmyndigheten, Kontorsartiklar, 2021
- ²⁰⁷ Qingdao HY Corporation, [Nylon Coated Wire](#), Hentet 2017-11-30
- ²⁰⁸ Team calendars, [Desk Tent Landscape](#), Hentet 2017-11-28
- ²⁰⁹ Statista, [Global paper industry – statistics and facts](#), Hentet 2023-01-26
- ²¹⁰ Upphandlingsmyndigheten, Kontorsartiklar, 2021
- ²¹¹ Observatory of Economic Complexity, [Where does Norway import calendars from 2016](#), Hentet 2017-11-24
- ²¹² Pragya Tiwari, [Manufacturing discontent: India's worker crisis](#), Aljazeera, Hentet 2017-11-28; Apong Herlina, [Workers' Conditions in Indonesia](#), European Parliament, Hentet 2017-11-28; Robin Brant, [The human cost of China's economic reforms](#), BBC News, Hentet 2017-11-28
- ²¹³ Transparency International, [Corruption perception index 2016](#), Hentet 2017-11-07
- ²¹⁴ US Department of Labor, List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor, Retrieved 2017-12-18
- ²¹⁵ International Labour Organization, [ILO global estimates on migrant workers](#), United nations in India, [Decent Work For Migrant Workers In India](#), Hentet 2017-12-04
- ²¹⁶ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: instrument, 2017
- ²¹⁷ International Labour Organization, Forestry, Hentet 2017-12-06, Environmental Protection Agency, [Liquidating the Forests: Hardwood Flooring, Organized Crime, and the World's Last Siberian Tigers](#), 2013, WWF, Vårt arbete – [Illegal avverkning av skog](#), 2014, ILO, [Decent work in forestry](#), 2015, Nederland MVO, CSR Risk [Russian Federation](#), Hentet 2017-11-22, MVO Nederland, [CSR Risks Brazil](#), Hentet 2017-11-22
- ²¹⁸ Upphandlingsmyndigheten, Kontorsartiklar, 2021
- ²¹⁹ Swedwatch, Riskanalys för fyra varugrupper 2010
- ²²⁰ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: Instrument, 2017, International Labour Organisation, [Code of practice on safety and health in the iron and steel industry](#), Hentet 2017-11-28
- ²²¹ Enact Sustainable Strategies, Riskanalys: instrument, 2017
- ²²² ILO, [Mining: A Hazardous work](#), Hentet 2017-11-28
- ²²³ Unicef, [Children's rights and the mining sector](#), 2015
- ²²⁴ Greenpeace East Asia, [Paper Pulp](#), Hentet 2017-11-30
- ²²⁵ WWF, Vårt arbete – [Illegal avverkning av skog](#) 2014-12-22
- ²²⁶ Upphandlingsmyndigheten, Kontorsartiklar, 2021
- ²²⁷ World Wildlife Fund, [Pulp and Paper](#), Hentet 2017-11-29
- ²²⁸ World Resource Institute, [Mine the Gap: Connecting Water Risks and Disclosure in the Mining Sector](#) 2010
- ²²⁹ WWF, [Pulping Indonesia - A case study from Indonesia, Southeast Asia](#) Hentet 2017-12-06, Environmental Paper Network, [Social Impact of the Paper Industry](#) Hentet 2017-12-06
- ²³⁰ Green Press Initiative, [Social Impacts of the Paper industry](#), Hentet 2017-11-28
- ²³¹ Human Rights Watch, [Indonesia: Paper industry threatens human rights](#), Hentet 2017-11-29
- ²³² Unicef, [Children's rights and the mining sector](#), 2015
- ²³³ Wday, [The Bakken's dirty secret: sex trafficking has growing precense in oil patch experts say](#) 2014-05-06, Al Jazeera, [The Dark side of the oil boom: Human trafficking in the Heartland, 2014](#)-04-28, Columbia law school, Righting wrongs? [Barrick Gold's remedy mechanism for sexual violence in Papua New Guinea](#) November 2015 No. 267, [Working conditions of contract workers in the oil and gas industries](#), 2010; The Degradation of Work, Oil and Casualization of Labor in the Niger Delta, 2010; Oil price.com, [Nigerian Oil Workers Go On Strike, Stop Production At Several Flow Stations](#), 2017, The Guardian, [Shell Nigeria oil spill '60 times bigger than it claimed'](#), 2012-04-23